

Müasir Azərbaycan Respublikasının qurucusu

Çox qədim və zəngin inkişaf yolu keçmiş xalqımız, görkəmli simaları ilə tarixin yaddaşına saysız-hesabsız fəxarətlər həkk etmişdir. XX əsrdə ulu Tanrı Azərbaycan xalqına əvəzəilməz Heydər Əliyev şəxsiyyətini, onun fenomen irsini, zəkasını, unikal siyasi dühasını bəxş etdi. Ulu öndərin respublikaya rəhbərliyi ilə 1969-cu ildə çağdaş tariximizdə yeni era başladı.

Ulu öndərin şəxsiyyəti var qüvvə ilə bütün bilik və bacarıqlarını yorulmadan öz xalqına sədaqətlə xidmət etməyin simvolidir. Məhz 70-ci illərdə Heydər Əliyevin fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycanın iqtisadiyyatında yeni-yeni zirvələr fəth edildi, respublikanın müxtəlif sahələrində iri sənaye obyektləri inşa edildi. Kənd təsərrüfatı sahəsində böyük nailiyyətlər əldə olundu, təhsil sistemi köklü surətdə yenidən təşkil edildi, tələbələrin Azərbaycandan kənarda təhsil alması istiqamətində mühüm işlər görüldü. Respublika iqtisadiyyatının dirçəlməsi üçün xalq təsərrüfatı sahəsində ixtisaslı və dünya standartına cavab verə bilən mütəxəssislər ordusu hazırlandı.

Heydər Əliyev təhlükəsizlik orqanlarında işlədiyi, xüsusilə bu orqana rəhbərlik etdiyi dövrdə Azərbaycanın milli mənafeyinin müdafiə edilməsi sahəsində xeyli iş görmüşdür. Bir çox xarici dövlətlərin kəşfiyyat fəaliyyəti zərərsizləşdirilmişdir. Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində, Təhlükəsizlik Xidməti orqanlarında azərbaycanlı zabıt və sınavi əməkdaşların sayı artırıldı. Sovetlər birliyində Azərbaycan Respublikası yeganə respublika idi ki, burada Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin sədri, milli kadr idi. Bu da ümummilli liderimizin böyük nüfuzlu malik olmasından xəbər verirdi. Sonralar ümummilli liderimiz qeyd edirdi ki, 1953-cü ildən sonra Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində həm kəşfiyyat, həm də əks-kəşfiyyat sahəsində, bütün başqa təhlükəsizlik orqanlarında çox gözəl azərbaycanlı kadrlar yetişmişdi, bu orqanlar azərbaycanlılaşmışdı.

Ümummilli liderimiz Moskvada olarkən Sovet dövlətinin xarici siyasət xəttinin həyata keçirilməsində də fəal iştirak edirdi. Xarici ölkələrə göndərilən nümayəndə heyətinə, onların işinə başçılıq edirdi. Heydər Əliyev Sovet İttifaqının rəhbərləri arasında ən intellektual, nüfuzlu və fəal şəxs kimi ad çıxarmışdı. Qısa müddətdə əldə etdiyi nailiyyətlərə görə milli liderimiz SSRİ Ali Sovetinin 1983-cü il 7

may tarixli fərmanı ilə ikinci dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adı verildi. Mübaliğəsiz demək olar ki, o zaman Heydər Əliyev Sovet dövlətinin lideri səviyyəsinə yüksəlmişdi. Təsədüfi deyil ki, K.U.Çernenkodan sonra SSRİ-də hakimiyyətə ən real namizədlərdən biri məhz Heydər Əliyev olmalı idi. Uzun müddət SSRİ-nin xarici işlər naziri olmuş A.A.Qromiko qeyd etmişdi ki, bizim Siyasi Bürodə ancaq üç adam nisbətən cavandır: Romanov, Qorbaçov və Əliyev. Axırncı mənə daha çox xoş gəlir. Onun vaxtında Azərbaycan xüsusən, kənd təsərrüfatı çox sürətlə inkişaf etmişdir. Əliyev gözəl təşkilatçıdır, təmiz və ləyaqətli adamdır. Amma təəssüf ki, onun namizədliyi istisna olunur. O “nəyə görə, milliyyətinə görə?” sualına belə cavab vermişdi: “bu məsələdə, hə, milliyyətinə görə”.

Beləliklə, Kremlə hakimiyyətə, ilk vaxtlardan Heydər Əliyevə rəqib kimi baxan M.S.Qorbaçov gətirildi. Amma belə bir şəraitdə Heydər Əliyev Sovet dövlətinin rəhbərliyindəki aparıcı mövqeyini saxlamağa nail oldu. Heydər Əliyevin 1986-cı ilin 16 oktyabrında SSRİ Nazirlər Sovetinin Sosial İnkişaf Bürosunun sədri təsdiq olunması, bunu sübut etdi. Büro 12 nazirlik, idarə və komitəyə rəhbərlik edirdi. Sonralar Heydər Əliyevə qarşı Qorbaçovun apardığı gizli oyunlar tezliklə aşkar oldu. 1987-ci il oktyabrın 21-də Sov. İKP MK-nın plenumu keçirildi. Rəsmi məlumatda göstərilirdi ki, plenum “Səhhətinə görə, pensiyaya çıxması ilə əlaqədar Sov. İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü Heydər Əliyev yoldaşın vəzifəsindən azad edilməsi barədə xahişini təmin etmişdir.

Milli liderimiz birinci dəfə respublikaya rəhbər gətirildikdən sonra, ilk plenumda respublikanın geri qalan kənd təsərrüfatını, yeyinti sənayesini, respublikanın ekoloji durumunu yüksəltmək barədə konkret tədbirlər həyata keçirdi. Bu sahələrin yüksək tempə inkişaf etdirilməsi göz qabağındadır. Respublika 14 dəfə İttifaqda sosializm yarışının qalibi oldu və keçici bayraqlarla

təltif edildi. Bu inkişaf Heydər Əliyevin yüksək zəkası, unikal siyasi dühası, müdrikliyi, idraki

sayəsində əldə edilmişdir. XX əsrin sonunda Azərbaycan ikinci dəfə müstəqillik qazandı.

Müstəqilliyimizin ilk illəri olan yaxın keçmişimizə ekskursiya etsək, aydın görmək olar ki, 1991-1993-cü illərdə Azərbaycan mürekkəb, acınacaqlı və çətin vəziyyətdə idi, ölkəni siyasi hərc-mərclilik, iqtisadi səfalet, qanunsuz ordu birləşmələrinin özbaşınalığı bürümüşdü. Belə bir mürekkəb dövrdə respublikaya rəhbərlik və idarəetmə sükənə xalqın bir mənalı və yekdil dəstəyi ilə Heydər Əliyevə tapşırıldı. Dünya şöhrətli, müdrik siyasi xadim, milli liderimiz sözün həqiqi mənasında Azərbaycan xalqını onun başının üstünü almış fəlakətdən xilas etdi. Tarixi zərurətin dikte etdiyi tövsiyə qısa zaman kəsiyində öz real nəticələrini verdi. Respublikanın ərazisində sabitlik bərpa edildi. Siyasi hakimiyyət öz layiqli gücünü nümayiş etdirərək, yalnız ölkə daxilindəki işlərlə deyil, beynəlxalq arenada da öz sözünü deməyə başladı. Dünyanın mötəbər auditoriyalarında, gənc müstəqil Azərbaycan adlı dövlətin çiçəklənməsindən onun inkişafının gələcək perspektivlərindən xoş sözlər eşidildi. Bu da dünya siyasətinin nəhəng liderlərindən biri olan Heydər Əliyevin xarici siyasət sahəsində xalqa daha bir mühüm töhfəsi idi. Xalqın böyük oğlu, nəhəng siyasi xadimin rəhbərliyi sayəsində respublikamızda siyasi-iqtisadi, mədəni və dövlət quruculuğunda qazanılan uğurların miqyası ölçüyəgəlməz dərəcədə artdı.

Ümummilli liderimiz bütün şəxsi həyatı boyu həmişə öz xalqına arxalanıb. O, bu barədə qürur hissi ilə demişdir. “Mənin həyat əməlim, bütün varlığım qədr sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafına xidmət olub. Bu yolda bütün gücümü və iradəmi yalnız müdrik və qədirbilən xalqımdan almışam. Ən çətin anlarda, ən mürekkəb vəziyyətlərdə yalnız və yalnız xalqıma arxalanmışam. Bu da mənə dözümlü, iradə verib və bütün uğurlarımı təmin edib”.

Bu nailiyyətlərin davamı olaraq 1994-cü ildə müəllifi və baş memarı özü olan ümummilli liderimiz “Əsrin müqaviləsi” adlanan neft kontraktının imzalanmasında həlledici rol oynadı. “Əsrin neft müqaviləsi” xalqımıza təbii sərvətlərindən özü istədiyi kimi istifadə etmək imkanının reallaşdırılmasında Heydər Əliyevin fitri uzaqgörənliyi və misilsiz xidmətidir.

Beləliklə, milli liderimizin ikinci dəfə hakimiyyətə gəlməsi qədirbilən Azərbaycan xalqının

müdrikliyinin, birmənalı tələbinin nəticəsində baş verdi. O vaxtlar Azərbaycanda iqtisadiyyat bərbad halda idi, dövlətçilik AXC və müsəvat cütüylünün əlində bir oyuncağa çevrilmişdi. Respublikada vətəndaş müharibəsi, qaradaş qırğını qaçılmaz idi. Ölkə siyasi arenada təklənmişdir. Belə bir vəziyyətin ağır yükü milli liderimizin çiyinə düşdü. Heydər Əliyev ilk növbədə respublikada olan kriminal vəziyyəti düzəltmək üçün var qüvvəsi ilə çalışdı. Nankor qonşumuz bu vəziyyətlərdən istifadə edərək ərazimizin işğalını davam etdirirdilər. Bu dövrdə ən yaxşı çıxış yolu atəşkəsin imzalanması idi və bu da həyata keçirildi.

Iqtisadiyyatı bərpa etmək üçün milli liderimiz hansı ölkəyə səfər edirdisə, orada iş adamları ilə görüşlər keçirir və onları respublikaya gələrkə yatırımlar qoymağa dəvət edirdi. Hakimiyyətdə olduğu müddətin ikinci ilində respublikada artıq müəyyən irəliləyişlər baş verdi. “Əsrin neft müqaviləsi” imzalandıqdan sonra iqtisadiyyat yüksək inkişaf etdi. Bu irəliləyiş respublikada digər sahələrin inkişafının əsası qoydu. Bu gün respublikada olan inkişaf, Bakının görünüşünün yaxşılaşması, xarici ölkələrə kreditlərin verilməsi, əhalinin yaşayış səviyyəsinin yüksəlməsi və s. milli liderimizin həyata keçirdiyi lahiyələrin nəticəsidir.

Müstəqil Azərbaycan son bir neçə ildə iqtisadiyyatın artım tempinə görə bütün dünyada öncül mövqeyini qoruyub saxlayır. Ölkəmizin təşəbbüsü və iştirakı ilə həyata keçirilən irimiqyaslı transmilli lahiyələr ardıcıl olaraq reallığa çevrilir, Azərbaycana dividendlər və külli miqdarda mənfəət gətirir. Ölkəmizin uğurlu inkişafı yalnız iqtisadi göstəricilərlə ölçülmür. Biz bu inkişaf və tərəqqini gündəlik həyatımızda, məişətimizdə, bütövlükdə gündəngünə qüdrətləndən yeni müasir Azərbaycanın təmsilində görür və qürur hissi duyuruq.

Ümummilli liderimiz dövlətçilik modelinin inkişafı və təkmilləşdirilməsinə aid keçirilən işahatlarla böyük əhəmiyyət vermisi və onların konseptual istiqamətlərinin müəyyən edilməsində həlledici rol oynamışdır. Bu baxımdan ulu öndərin rəhbərliyi ilə hazırlanmış və 12 noyabr 1995-ci ildə ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ümummilli liderin Azərbaycanda demokratik, hüququ, sivil, dünyəvi dövlətin qurulması prosesi ilə bağlı baxış və ideyalarını

əks etdirən tarixi sənəd kimi qəbul edilmişdir.

Heydər Əliyev ölkəmizdə müasir dünyəvi dövlətçiliyinin qurulmasına çox böyük diqqət yetirirdi. Milli liderin təşəbbüsü ilə hələ Sovetlər birliyi dövründə – 1978-ci ildə respublikanın Konstitusiyasında Azərbaycan Respublikasında dövlət dili Azərbaycan dili təsbit olunmuşdu. Bu çox cəsarətli addım idi. Qalan respublikalarda isə dövlət dili rus dili yazılmışdı. Heydər Əliyev son nəfəsinə kimi dövlətçiliyimizi qoruyurdu. Ümummilli liderimiz təhsilə çox böyük diqqət və qayğı göstərirdi. O, 1998-ci il martın 30-da “Azərbaycan Respublikasında Təhsil sahəsində islahatlar üzrə Dövlət komissiyası haqqında” sərəncam verdi. 1998-2005-ci ildə bu sahə ilə bağlı Prezident fərmanları və sərəncamları təhsilin inkişafında çox böyük rol oynadı. Universitetlərin, Elmi Tədqiqat institutlarının elmi-texniki bazası zənginləşdirildi. MDB respublikalarına və xarici dövlətlərə göndərilən tələbələrin siyahısı sürətlə artırıldı. Bütün bunlara görə ümummilli liderimiz tələbələrin və gənclərin sevimlisinə çevrilmişdir. Ulu öndər qeyd edirdi ki, mən respublikaya rəhbər təyin edildikdən sonra, birinci növbədə təhsil məsələləri ilə məşğul olmağa başladım. Azərbaycanda təhsilin, xüsusilə, ali təhsilin vəziyyəti ilə daim maraqlanmışam və bu barədə xeyli məlumatım var idi. Təsədüfi deyildir ki, “təhsil millətin gələcəyidir” deyən ulu öndəri müstəqil dövlətimizin qurucusu və memarı adlandırırlar.

Amansız ölüm ümummilli liderimizi bizdən ayırdı. Lakin Heydər Əliyev öz zəngin, mənalı həyatı, irsi ilə Azərbaycanı xoşbəxt gələcəyə doğru istiqamətləndirir. Respublikaya səfər edən xarici dövlət başçıları birinci növbədə milli liderimizin ruhuna hörmət bəsləyərək, onun qəbrini ziyarət edir, üstünə gül çələngi və çiçəklər düzür. Biz milli liderimizin siyasi varisi cənab Prezident İlham Əliyevdən təskinlik tapırıq.

Heydər Əliyevin vəfatından sonra ümummilli liderimizin siyasi kursunu onun layiqli davamçısı, hər bir azərbaycanlının Prezidenti cənab İlham Əliyev çox yüksək peşəkarlıqla davam etdirir. Məhz buna görə də biz İlham Əliyevlə fəxr edirik.

Vilayət ƏLİYEV,
Azərbaycan Kooperasiya
Universiteti əmtəəşünaslıq və
ekspertiza kafedrasının müdiri,
professor.